

Sjöstjärnor – Asteroidea

Innehållet är sammanställt av Pavel Bina, Malin Strand och Anna Westling

Fakta- och språkgranskning: Ragnar Hall

Katarina Nyberg stod för den grafiska formgivningen.

Omslag: Vanlig sjöstjärna *Asterias rubens*. Foto: Fredrik Pleijel.

Illustrationer: Helena Samuelsson. Fotografier: Christopher Reisborg.

Distribution

Broschyren kan kostnadsfritt laddas ned från

<https://www.slu.se/marint-faunavakteri>

Copyright © 2025

Förlag: SLU Artdatabanken, Uppsala

ISBN: 978-91-87853-79-1 (pdf)

ISBN: 978-91-87853-80-7 (tryck)

Innehållsförteckning

Sjöstjärnor tillhör tagghudingarna	2
Om sjöstjärnor	3
Sjöstjärnor i marint faunaväkeri	4
Kamsjöstjärna <i>Astropecten irregularis</i>	6
Femarmad sprödstjärna <i>Luidia sarsi</i>	7
Sjuarmad sprödstjärna <i>Luidia ciliaris</i>	8
Sjökex <i>Ceramaster granularis</i>	9
Hästsjöstjärna <i>Hippasteria phrygiana</i>	10
Kuddsjöstjärna <i>Porania pulvillus</i>	11
Röd solsjöstjärna <i>Crossaster papposus</i>	12
Gul solsjöstjärna <i>Solaster endeca</i>	13
Femhörnig knobbsjöstjärna <i>Pteraster pulvillus</i>	14
Vanlig sjöstjärna <i>Asterias rubens</i>	15
Taggsjöstjärna <i>Marthasterias glacialis</i>	16
Rutig sjöstjärna <i>Stichastrella rosea</i>	17
Referenser och mer information	18

Taggsjöstjärna *Marthasterias glacialis*.

Sjöstjärnor tillhör tagghudingarna

Sjöstjärnor är en av flera grupper inom djurstammen tagghudingar (Echinodermata – ca 80 arter i svenska vatten).

Här ingår även liljestjärnor, ormstjärnor, sjöborrar och sjögurkor.

Liljestjärnor har en liten bägarlik kropp och mycket långa armar som används för att fånga in smådjur och små partiklar från det omgivande vattnet. De kan påminna om blommor och håller sig ofta fast på ett underlag.

Sjöstjärnor har en tillplattad kropp med fem armar som löper ut från en centralskiva, armarna kan ses som utdragna förlängningar av kroppsskivan. Skivans form och armarnas längd varierar mellan olika arter.

Ormstjärnor påminner om sjöstjärnor men har en liten kroppsskiva som är tydligt avgränsad från armarna. Gruppen har fått sitt svenska namn av armarnas ormlika rörelser.

Sjöborrar saknar armar och är runda eller aningen ovala med högvälvd kropp som är täckt av rakt utstickande eller något åtliggande taggar. Taggarna fäster i ett hårt skal som omger kroppen.

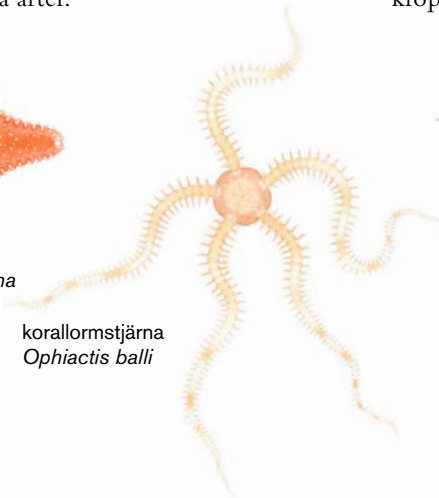
Sjögurkor är avlånga, ofta cylindriska djur med tjock hud men utan armar och tydliga taggar. De kan skjuta ut tentakler från munnen för att samla in föda.

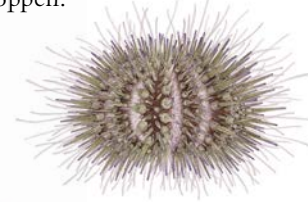
nordlig fjäderstjärna
Antedon petasus

hästsjöstjärna
Hippasteria phrygiana

korallormstjärna
Ophiactis balli

tångsjöborre
Psammechinus miliaris

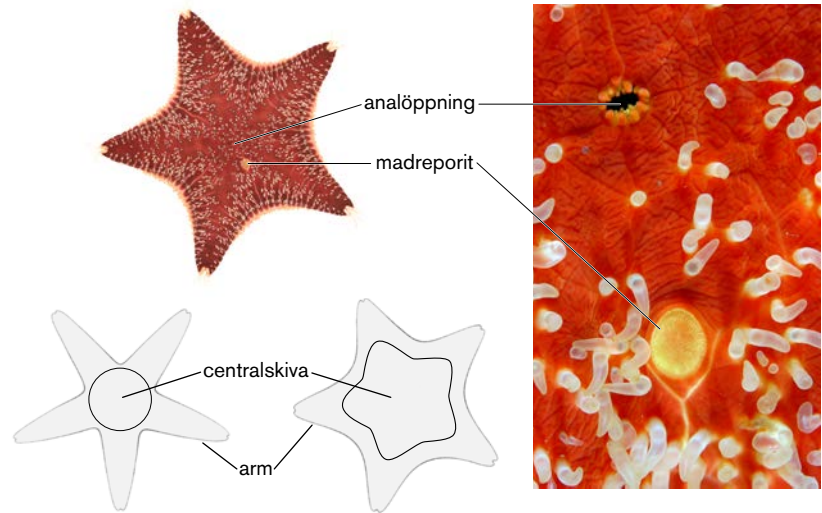
tarmsjögurka
Mesothuria intestinalis

Om sjöstjärnor

Unga sjöstjärnor kan vara svåra att artbestämma (jämför med den storlek som anges i texten för att se hur stor arten brukar bli). Vanligast är att en sjöstjärna har fem armar, men en del arter har fler. En del individer kan ha blivit av med någon arm till en hungrig fisk eller någon annan fiende, eller genom skada orsakad av fiskeredskap (armen växer oftast ut igen).

Vuxna sjöstjärnor lever sina liv på botten. Vissa arter är anpassade för ett liv på hårbotten och har många slangfötter till hjälp att klättra på bergväggar och stenar. Slangfötterna kan också användas för att hålla fast en musslas skalhalvor så att dessa kan dras isär. Flertalet sjöstjärnor äter både levande och döda djur, oftast genom att magsäcken vrängs ut över maten, och matsmältningen påbörjas innan födan tas in i kroppen.

En del arter lever i lera och sand. Dessa har inte så utvecklade slangfötter men kan ofta utsöndra ett segt slem som både underlättar glidandet över botten och som gör att kroppsytan hålls ren från små lerpartiklar. Nästan alla arter får i sig syrerikt vatten genom en s.k. madreporit – en liten öppning som släpper in friskt havsvatten i kroppen i ett kontinuerligt flöde. När man håller en sjöstjärna ovanför vattenytan suger öppningen in luft i stället, och djuret mår snabbt ganska dåligt.

De flesta sjöstjärnor har relativt tillplattad kropp med fem armar som löper ut från en centralskiva. Skivans form och storlek varierar mellan olika arter liksom armarnas längd.

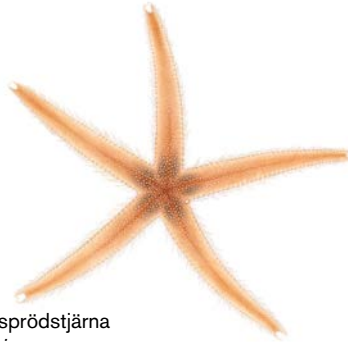
Hos många arter har slangfötterna en sugskiva längst ut, vilket gör att de får bättre grepp på hårda underlag.

Sjöstjärnor i marint faunaväkeri

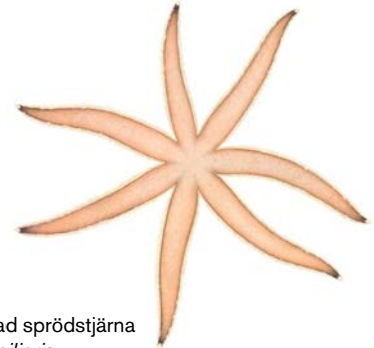
I svenska hav har 23 arter sjöstjärnor påträffats hittills. Av dessa ingår tolv i det marina faunaväkeriet. De arter som har valts ut är sådana som man kan finna på normala dykdjup och som är relativt lätta att identifiera. Några arter är vanliga, medan andra är ovanliga.

kamsjöstjärna
Astropecten irregularis

femarmad sprödstjärna
Luidia sarsi

sjuarmad sprödstjärna
Luidia ciliaris

sjökex
Ceramaster granularis

hästsjöstjärna *Hippasteria phrygiana*

kuddsjöstjärna
Porania pulvillus

röd solsjöstjärna
Crossaster papposus

gul solsjöstjärna
(violett individ)
Solaster endeca

femhörnig knubbsjöstjärna
Pteraster pulvillus

vanlig sjöstjärna
Asterias rubens

taggsjöstjärna
Marthasterias glacialis

rutig sjöstjärna
Stichastrella rosea

Kamsjöstjärna *Astropecten irregularis*

Kännetecken

Diameter upp till 12 cm. Översidan varierar från gulbeige till rödviolett, ofta med lila ton på armspetsarna. Undersidan är ljusare vitgul. Kroppen är stel och platt och längs armarna finns en kant av ganska långa, ljusa taggar, vilket gör att sjöstjärnan ser ut ungefär som en blek pepparkaka med fransar. Madreporiten syns som en liten ljus fläck en bit in på skivan.

Kamsjöstjärna kan förekomma tillsammans med femarmad sprödstjärna *Luidia sarsi*, som tycks vara mindre vanlig. Båda arterna har utstickande taggar längs armarna, men de har helt olika kroppsform – kamsjöstjärnan är stel, platt och pepparkakslik, medan den femarmade sprödstjärnan har längre, slankare armar och mjukare (sladdrigare) kropp.

Ekologi

Livnär sig på små musslor, havsborstmaskar, sjöborrar, ormstjärnor och unga sjöstjärnor som förekommer i sedimentet. Söker föda främst i gryning och skymning, åtminstone på grunt vatten.

Biotop

Kamsjöstjärna lever från omkring 10 meters djup och nedåt (det finns ett fåtal uppgifter om grundare fynd) i sandigt sediment – både grövre sand och dyig sand.

Status och hot

Allmänt förekommande. Känslig för mycket låga temperaturer.

Femarmad sprödstjärna *Luidia sarsi*

Kännetecken

Diameter upp till 13 cm. Översidan är rödbrun med vita armspetsar och undersidan är blekare. Längs armarna finns en iögonfallande kant av ganska långa, ljusa taggar. Madreporiten syns som en ljus fläck precis vid skivans utkant.

Femarmad sprödstjärna förekommer ofta tillsammans med den mer allmänna kamsjöstjärnan *Astropecten irregularis*. Båda arterna har en kam av utstickande taggar längs de fem armarna, men de har helt olika kroppsform – kamsjöstjärnan är stel, platt och pepparkakslik medan den femarmade sprödstjärnan har längre, slankare armar och mjukare (sladdrigare) kropp.

Ekologi

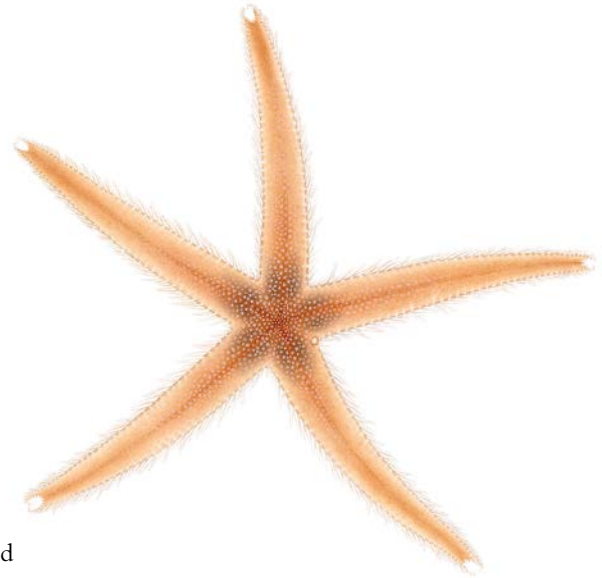
Ligger mest nedgrävd under dagtid och är mer aktiv nattetid. Livnär sig på diverse bottendjur, särskilt ormstjärnor men även havsborstmaskar, blötdjur och kräftdjur. Bytesdjuren sväljs hela.

Biotop

Femarmad sprödstjärna lever från omkring 10 meters djup och nedåt i sand med inslag av fin lera. I Öresund förekommer den bara i vatten med en salthalt runt 30 ‰ eller mer, dvs. där salt vatten från Kattegatt strömmar in längs botten.

Status och hot

Artens status är god i svenska vatten, men populationen i Öresund kan dö ut vissa år när brackvatten pressas in från Östersjön.

Sjuarmad sprödstjärna *Luidia ciliaris*

Kännetecken

Diameter upp till 40 cm. Kroppen har så gott som alltid sju armar, men enstaka exemplar har sex eller åtta armar. Översidan är rödaktig, gulaktig eller orangebrun och undersidan är ljusare. Skivan är påfallande liten i förhållande till armarnas längd, vilket gör att det ser ut som att arten har ”långa armar”. Armarna är mycket bräckliga, och en eller flera kan vara förlorade helt eller vara under utväxt.

Ekologi

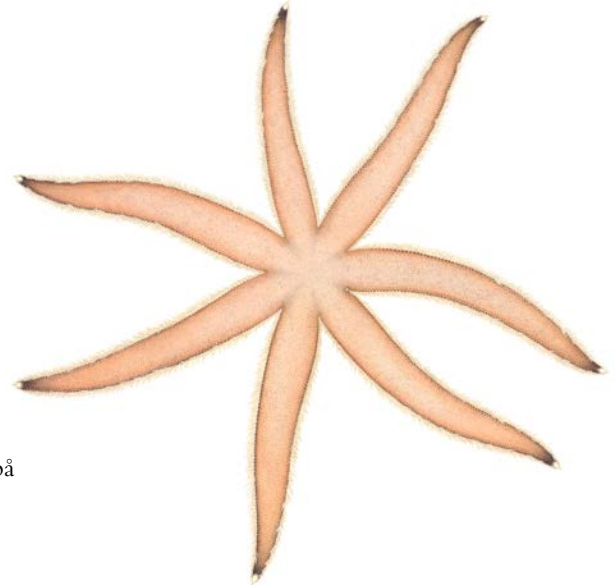
Livnär sig på ormsstjärnor, framför allt arten taggormstjärna *Ophiothrix fragilis*, men även sjögurkor, sjöborrar i familjen Spatangidae och vanlig sjöstjärna *Asterias rubens*. Övervägande nattaktiv.

Biotop

Sjuarmad sjöstjärna lever på 25–150 meters djup (undantagsvis så grunt som 4 m och så djupt som 400 m), på grövre sandbottnar och i någon mån även på hårdbottnar.

Status och hot

Artens habitat är utsatt för kraftig sedimentation till följd av övergödning, trålning och muddring. Den påträffas huvudsakligen i Bohuslän, där den tycks hålla till i ytterstäckgården och är sällsynt även där. Förmodligen har den en kraftigt fragmenterad population (dvs. den finns utspritt över ett stort område men med stora utbredningsluckor mellan populationerna).

Sjökex *Ceramaster granularis*

Kännetecken

En liten art med en diameter på upp till 6 cm. Översidan är orangeröd med korn samlade i kantiga strukturer som bildar ett regelbundet mönster, medan undersidan är vit eller gulvit. Kroppen är platt och armarna mycket korta, så att formen nästan ser ut som en femhörning. Om sjöstjärnan har ätit ser den uppblåst ut – lite som en kudde. Madreporiten är synlig som en vit eller gulvit och lätt femkantig fläck nära skivans centrum.

En sällsynt art i Sverige. Påminner om hästsjöstjärna *Hippasteria phrygiana* men skiljer sig från denna i färg och form. Hästsjöstjärna är betydligt vanligare.

Ekologi

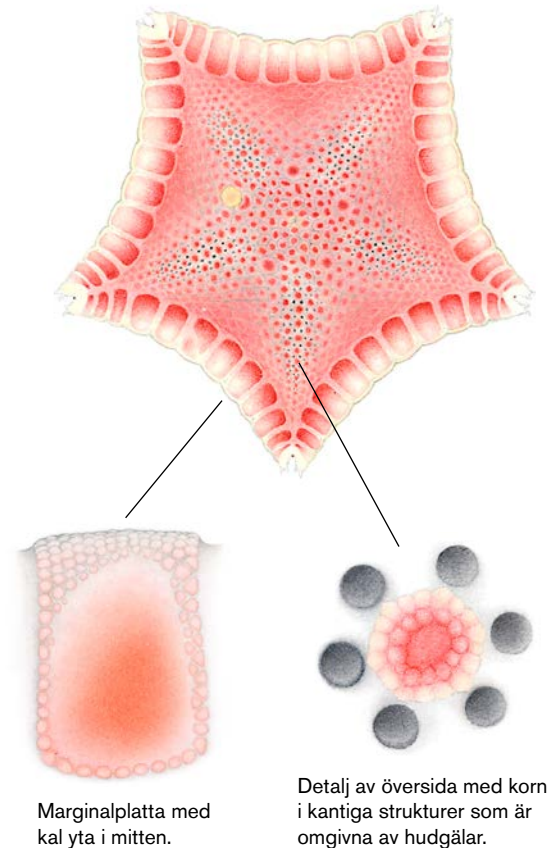
Tros vara sedimentätare men man vet nästan ingenting om levnadssättet.

Biotop

Sjökex lever från omkring 35 meters djup och nedåt på både sandbottnar och hårdbottnar.

Status och hot

Arten påverkas sannolikt negativt av ökad sedimentation som en följd av trållning och övergödning. Populationen i våra vatten tycks ha en ytterst begränsad utbredning och små möjligheter att sprida sig, och därför klassas arten som Sårbar (VU). Den är dock vanligare på andra ställen i Skagerrak och Nordsjön (utanför Sverige). I Sverige tycks den vara extremt sällsynt.

Hästsjöstjärna *Hippasteria phrygiana*

Kännetecken

Diameter upp till 20 cm. Översidan är röd, orange eller gul (vissa kan vara grönfläckiga beroende på alger i huden) och klädd med korta, vita och trubbiga taggar som sitter oregelbundet spridda över ytan. Undersidan är gulvit eller gul. Kroppen är platt, men skivan kan ge ett något uppsvällt intryck. Armarna är mycket korta och armspetsarna lätt uppåtböjda. Längs armarnas sidor finns trubbiga taggliga utskott. Madreporiten är synlig som en vit eller gulvit och lätt femkantig fläck nära skivans centrum.

Ekologi

Livnär sig av andra tagghudingar och diverse musslor.

Biotop

Hästsjöstjärna lever från 15 meters djup och nedåt på hårda, sandiga eller mjuka bottenar. Den är påträffad längs hela den svenska västkusten, från Öresund till Skagerrak, men den kräver relativt hög salthalt.

Status och hot

Förhållandevis sällsynt men inte hotad i svenska vatten. Habitatet utsätts för omfattande bottenrålning och arten har sannolikt direktutvecklande larver, vilket begränsar förmågan till spridning och återkolonisation.

Kuddsjöstjärna *Porania pulvillus*

Kännetecken

Diameter upp till 13 cm. Översidan är kraftigt röd eller rödbrun med små framträdande hudgälar som kan vara vita eller gula. Undersidan är vit eller gulvit. Kroppen är hög, tjock och kuddformig. Armarna är mycket korta, och översidan är slät och slemmig. Madreporiten är synlig som en vit eller gulvit, rundad fläck nära skivans centrum.

Ekologi

Livnär sig bland annat på av koralldjuret död mans hand *Alcyonium digitatum* och armfotingen *Neocrania anomala*. Kan också äta organiska partiklar som fastnar i slemmet på översidan. Detta transporteras ner till munnen med slemmets hjälp.

Biotop

Kuddsjöstjärna lever från omkring 20 meters djup och nedåt på hårbottnar.

Status och hot

Grunda hårbottnar är en utsatt miljö, som bl.a. påverkas negativt av den omfattande sedimentationen som en följd av bottenrålning och övergödning.

Röd solsjöstjärna *Crossaster papposus*

Kännetecken

Diameter upp till 35 cm. Antalet armar varierar men är oftast mellan 8 och 16. Färgen varierar mycket, men översidan är röd, rödbrun eller rödlila, ibland med ljusare diffusa tvärband över armarna. Undersidan är tydligt ljusare, ofta gulvit eller ljust gul. Skivan är stor och ofta något högre än de ganska korta armarna, som avslutas i tydliga spetsar. Madreporiten syns som en vit fläck nära skivans centrum. Hela sjöstjärnan är taggig av glesa och kvastformiga så kallade paxiller.

Ekologi

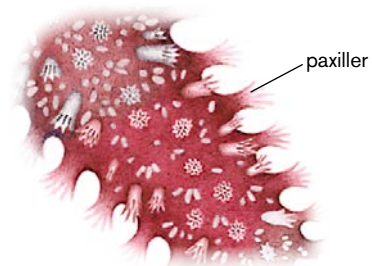
Livnär sig på andra sjöstjärnor, framför allt i släktena *Asterias* och *Marthasterias*, och den äter också i någon mån sjöborrar i släktet *Echinocardium* samt sjögurkor, blötdjur, havsanemoner och mossdjur. Den kan förfölja sina byten med en kryphastighet av 35–50 cm per minut, även om slumpmässiga sammanstötningar med bytesdjuren tycks vara vanligare än aktiv jakt.

Biotop

Röd solsjöstjärna lever från omkring 10 meters djup och nedåt på hårda, sandiga eller grusiga bottenar.

Status och hot

Ej sällsynt.

Gul solsjöstjärna *Solaster endeca*

Kännetecken

Diameter upp till 40 cm, men vanligtvis mycket mindre (omkring 10 cm). Antalet armar varierar mellan 7 och 13. Översidan är gul, orange, röd eller violett – färgen är mycket varierande. Undersidan är ljus. Armarna är relativt långsmala och runda och armspetsarna böjs ofta uppåt. Madreporiten och analöppningen kan synas som ljusare fläckar på skivan, men madreporiten är ibland svår att se.

Ekologi

Livnär sig av andra tagghudingar, helst sjögurkor, och i begränsad omfattning andra djur – t.ex. sjöpungrar och mossdjur.

Biotop

Gul solsjöstjärna lever från 20 meters djup och nedåt på hårda och sandiga bottenar. Den kräver en salthalt på minst 30 ‰ och undviker områden där medeltemperaturen överstiger 14 °C under de varmaste månaderna.

Status och hot

Arten bedöms nu ha ett ganska fragmenterat utbredningsområde (det vill säga den finns utspritt över ett större område men med stora utbredningsluckor mellan populationerna) i svenska vatten, med endast ett fåtal lokalområden. Under senare år har arten framför allt påträffats på utsjöbanken Röde bank i Kattegatt. Uppvärmning av haven kan vara ett hot, eftersom arten tycks behöva kalla vatten.

Femhörnig knobbsjöstjärna *Pteraster pulvillus*

Kännetecken

En liten art med en diameter på upp till 4 cm. Översidan är ofta grågul och undersidan har oftast ungefär samma färg. Skivan är stor och uppsvälld och armarna mycket korta. Hela översidan har ett vårtigt utseende. Ingen tydlig madreporit syns, men en stor analöppning finns mitt på skivan. Slangfötterna syns vid armspetsarna – det ser ibland ut som att sjöstjärnan har tofsar på armspetsarna.

Ekologi

Levnads sättet är okänt, men man vet att några arter av detta vanligen djupvattenslevande släkte livnär sig på svampdjur. Produktionen av slem i huden försvårar för rovdjur att svälja eller bita i sjöstjärnan och fyller kanske en försvarsfunktion.

Biotop

Femhörning knobbsjöstjärna lever från 30 meters djup och nedåt på hårda botten. Det är en arktisk art som lever i kalla vatten.

Status och hot

Arten lever på gränsen av sitt utbredningsområde i våra vatten. Ökande vattentemperaturer kommer att påverka arten negativt.

Undersida av arm

Vanlig sjöstjärna *Asterias rubens*

Kännetecken

Diameter upp till 50 cm, men vanligtvis runt 10 cm. Översidan kan vara blå, röd, violett, brun eller gul. Armspetsarna är violetta men kan vara ljusa hos unga individer. Undersidan är ljus, närmast vitaktig. Skivan är relativt liten i förhållande till de långa och kraftiga armarna. Utseendet varierar mycket med t.ex. ålder, bottenotyp och djup. Fyra parallella rader med slangfötter löper i varje ränna på armarnas undersidor. Har flera förväxlingsarter men är också vår alla vanligaste sjöstjärna.

Ekologi

Livnär sig på musslor, havstulpaner, sjöborrar, ormstjärnor, snäckor och sjöstjärnor (till och med av samma art). Tack vare de kraftiga slangfötterna med sugskivor klarar den av att dra isär skalen på en mussla, vränga magen in mellan skalen och bryta ned musslans vävnader.

Biotop

Vanlig sjöstjärna lever från strandkanten och nedåt på varierande bottenyper, men främst på hårda botten. Baltiska populationer av arten tål så låg salthalt som 8 ‰, men de kan inte reproducera sig där. För detta krävs en salthalt runt 15 ‰.

Status och hot

Mycket allmänt förekommande och tålig art.

Taggsjöstjärna *Marthasterias glacialis*

Kännetecken

Diameter upp till 30 cm (litteraturuppgifter om 70 cm finns). Översidans färg varierar mycket med ålder, habitat och storlek, men gråblå nyanser med korta, vita taggar i tre rader per arm är vanligast. Undersidan är ljus. Ofta är taggarnas bas rund och grov, medan toppen är mycket spetsig. Armarna är långa och skivan förhållandevis liten. Normalt finns fem armar, men exemplar med sex, sju eller i undantagsfall åtta armar förekommer också. Madreporiten, som sitter vid sidan av skivans centrum, är klarvit och lätt upphöjd.

Små exemplar av taggsjöstjärna kan förväxlas med arterna i släktet *Leptasterias* och med vanlig sjöstjärna *Asterias rubens*.

Ekologi

I princip allätare. I dieten ingår till exempel sjöborrar, musslor, kräftdjur och döda fiskar som ligger på botten eller har fastnat i nät. Den klarar även att äta osmakliga och giftiga djur som andra undviker, t.ex. slemmaskar.

Biotop

Taggsjöstjärna lever från 10 meters djup och nedåt på varierande bottenar, främst på hårda bottenar.

Status och hot

Allmänt förekommande.

Rutig sjöstjärna *Stichastrella rosea*

Kännetecken

Diameter upp till 15 cm. Översidan är gul till tegelröd, och strukturen i huden gör att kroppsytan ser rutig ut. Undersidan är ljus. Skivan är liten och väl avgränsad från de ganska långa armarna, som är runda i tvärsnitt. Det finns vanligtvis fem armar, men antalet kan variera.

Ekologi

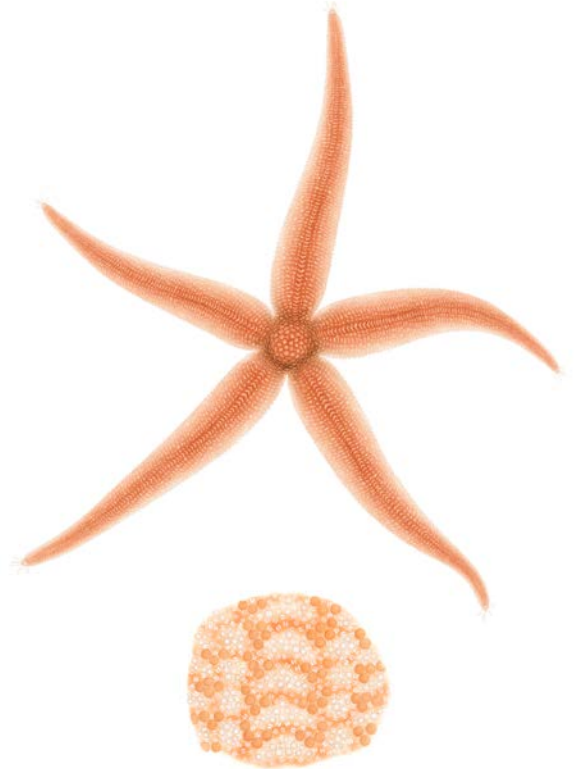
Mycket dåligt känd art.

Biotop

Rutig sjöstjärna lever från 20 meters djup och nedåt på sandiga, grusiga och hårda bottenar.

Status och hot

Sällsynt.

Del av arm med taggar i regelbundna rader

Referenser och mer information

Medborgarforskning handlar om att allmänheten hjälper forskare att undersöka olika frågor. Att övervaka djur och natur är ofta svårt eftersom det kräver tid och resurser. Allmänhetens observationer är därför värdefulla för att förstå tillståndet i naturen. De är i många fall ovärderliga tillskott till vår kunskap.

Faunaväkteri

Faunaväkteri är en ideell övervakning av djur med syfte att inhämta kunskap om arters förekomst, främst hotade men också vanliga arter. Faunavaktare rapporterar sina observationer till Artportalen där all data lagras och blir tillgänglig för utvärdering och analys. Faunaväkteri kompletterar övervakning och uppföljning på nationell/regional nivå och kunskapen kan användas inom naturvården för statusbedömning och rapportering, samt vid planering av bevarandeåtgärder för hotade arter. SLU

Artdatabanken har fokuserat sin faunaväkteriverksamhet till att innefatta samtliga svenska grod- och kräldjur, samt ett antal marina arter som går att observera på normala dykdjup: 12 arter sjöstjärnor, 18 arter/taxa kräftdjur och 16 arter av nakensnäckor (och deras släktingar). Alla är välkomna att spana efter arter och bli faunavaktare!

Bli marin faunavaktare

Hör av dig till oss om du är intresserad av att hjälpa oss att förbättra kunskap om marina arter. Vi skickar instruktion och tryckt material till dig. Tillsammans kan vi skapa bättre kunskapsunderlag om livet under ytan!

Kontaktinformation:

faunavakteri@slu.se
www.slu.se/artdatabanken/rapportering-och-fynddata/faunavakteri/

Rödlistan

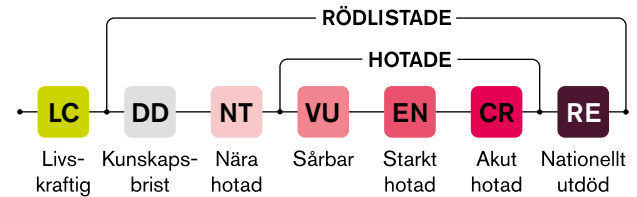
Den svenska rödlistan är en sammanställning över enskilda arters utdöenderisk. Bedömningarna görs utifrån kriterier som utvecklats av den Internationella naturvårdsunionen (IUCN). Rödlistan är ett av de underlag som används för att göra prioriteringar inom naturvården. En vanlig art kan bli rödlistad på grund av att populationen minskat kraftigt. Även arter som inte minskar, men som är sällsynta och har en mycket begränsad förekomst kan bli rödlistade. Vill du söka efter enskilda arters bedömning ska du gå till [Artfakta](#)

Referenser

Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. Tagghudingar–svalgsträngsdjur.

Echinodermata–Hemichordata. 2013. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

SLU Artdatabanken (2020). Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala

Rödlistade arter klassificeras inom sex kategorier: Nationellt utdöd (RE), Akut hotad (CR), Starkt hotad (EN), Sårbar (VU), Nära hotad (NT) eller Kunskapsbrist (DD). De som benämns "hotade arter" tillhör kategorierna CR, EN och VU. Arterna i kategorierna NT och DD är också rödlistade, men inte hotade. Arter som varken är rödlistade eller bedöms riskera att dö ut klassificeras som Livskraftiga (LC).

Vi arbetar för en rik och känd natur

På SLU Artdatabanken arbetar vi med att kartlägga tillståndet för den biologiska mångfalden i Sverige. Med hjälp av ett stort antal engagerade privatpersoner, yrkesverksamma naturvårdare och expertkommittéer arbetar vi för att samla in och analysera data om Sveriges arter och naturtyper.

SLU Artdatabanken är nationell koordinatör för faunaväkteri, som är ideell övervakning och kunskapsinsamling av svenskt djurliv. Allmänhetens observationer är ett oerhört värdefullt bidrag i arbetet med att förstå tillståndet i naturen.

Kontakta faunaväkteriet:

faunavakteri@slu.se

www.slu.se/marint-faunavakteri

SLU Artdatabanken

Ett kunskapscentrum för arter och naturtyper